

3

2023

Mødet med døden

Indhold – Mødet med døden

3 Jeg er ... død

– leder

4 Stand by me

– om at miste et barn

6 Når sjælen forsvinder

– dødserfaringer

7 Ventesorg

– sange om vores dødelighed

10 Mødet med døden

– om processen

12 Døden og opstandelsen er lige her

– Paulus sætter begreberne fri af vores biologiske begrænsninger

14 Bøn ved bisættelse

15 At sidde yderst på bænken

– portræt af Arne Jensen

18 Bedemanden

– brobygger eller dødens købmand?

20 Kald til at plante

– portræt af John McGinley

23 BØRNELEJREN – årets begivenhed

– serien ›Fordi jeg tror‹

24 Familie og fællesskab fylder hverdagen

– en ny danskers blik på Danmark

26 Vorherres rejseleder

– portræt af Knud Rønne Hansen

29 Revitalisering af BaptistKirken

– om forandringsprocessen i BaptistKirken

29 Navne

30 Vidt til væggene og højt til loftet

– serie om menigheder

32 Efter 25 år har Gitte fortsat mod på meget mere!

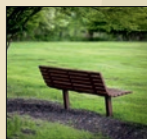
– portræt af Gitte Elleby

34 Transformation af landbruget i Burundi

– Dukore = samarbejde

36 Kendt af Gud

– klumme

[📷] Ann – Unsplash

Udgivet af Baptistkirken i Danmark
Nummer 3, 2023 – 170. årgang

Udgivelsesdatoer og deadlines

Nr. 4: 13. oktober. Deadline 14. august
Nr. 5: 15. december. Deadline 16. oktober

baptist.dk kan læses på www.baptist.dk.
Følg også bladet på Facebook.

Bladet kan modtages som lydfiler på CD ved henvendelse til Sekretariatet.

Redaktion

Hanne Kiel, ansvarshavende redaktør
tlf. 3190 8190, hanne_kiel@hotmail.com
Vibeke Dalsgaard, tlf. 2262 8839, vibekekd@baptist.dk
Jamie Lynn Cunningham,
tlf. 6089 1441, jamielynn.cunningham@yahoo.com
Lone Møller-Hansen, tlf. 2347 4015, lm-h@outlook.dk
Renathe Zimmermann,
tlf. 6165 2656, renathezimmermann@gmail.com
Gitte Elleby, redaktionssekretær
tlf. 2299 0424, gitte@baptistkirken.dk

Oplæser og ansvarlig for lydudgaven på CD: Ole Engel

Jeg er ... død

[≡] Vibeke Dalsgaard

[📷] Ann – Unsplash

Jeg har en alder, hvor dødsannoncer er en del af hverdagen, men også en kilde til undren. En enkelt dag undersøgte jeg dem i Nordjyske. Jeg læste 11 dødsannoncer: De seks var sovet stille ind, to var gået bort, en havde forladt denne verden, en var taget på sin sidste rejse og en var død.

Ingen, som har brugt de udtryk, skal føle sig forkert. Når vi er i sorg, skal vi skrive det, vi føler i vores hjerte. Men når vi bruger mange omskrivninger af et begreb, så er det oftest, fordi vi har rigtig svært ved at tale om problemstillingen.

Sæt ord på

Præster kan fortælle, at mennesker – når de nærmer sig døden – har forholdsvis nemt ved at tale om det. De fleste uhelbredeligt syge forliger sig med døden, så begrebet at sove stille ind er faktisk ikke helt ved siden af – hvis det altså er det, man gør.

Det kan være ligegyldigt, hvordan vi omtaler døden, men ord beskriver også, hvordan vi handler. Derfor giver omskrivninger et fingerpeg om, hvordan vi takler mødet med døden og med mennesker i sorg. På en tur i byen umiddelbart efter min svigermors død så vi nogle af hendes venner. Min mand

vinkede, og de gik straks over på det modsatte fortovej og ned ad en villavej. De havde måske travlt, og måske havde de ikke set os, men jeg tror, at det snarere drejede sig om, at de ikke havde lyst til at blive konfronteret med os.

At møde mennesker i sorg

Det er vigtigt, at vi lærer at forholde os til døden, både når vi selv skal dø, og når det sker i vores omgangskreds. Det er vigtigt, at vi tør møde mennesker i sorg uden angst, men rækker hånden frem med et enkelt budskab: »Det gør mig ondt, at du har mistet. Hvad kan jeg hjælpe med?«

Når det sker, at jeg sover stille ind, går bort, tager ud på min sidste rejse og forlader denne verden, vil der i avisen stå, at jeg er død. Ikke fordi jeg er specielt modig eller afklaret, men fordi det er, hvad der er sket.

Grafisk design: pedersen & pedersen
Trykkeri: Jørn Thomsen Elbo
Oplag: 2.800

baptist.dk er Baptistkirken i Danmarks kirkeblad og kan sendes til alle med tilknytning til en baptistmenighed.

Artikler er ikke nødvendigvis udtryk for Baptistkirken i Danmarks eller redaktionens holdning. Idéer, artikelforslag og digitale billeder modtages gerne.

Baptistkirken i Danmark
Sekretariatet
Lærdalsgade 7, st.tv., 2300 København S
Tlf. 3259 0708 – mandag-fredag kl. 9-12
E-mail: info@baptistkirken.dk
Hjemmeside: www.baptistkirken.dk

Henvendelse om adresseændring til din lokale menighed.
Dødsfald og nye medlemmer indberettes til Sekretariatet.

Gaver til baptist.dk: Kan indbetales på 3201 10042879 eller MobilePay 90519 mærket »baptist.dk«. Gaver er fradragsberettigede efter gældende regler.

Stand by me

Den 13. februar 2012 mistede vi vores søn Mathias. Han blev ramt af et tog, vi skulle pludselig forholde os til døden og holde sammen på os selv og vores familie.

[≡] Klaus Høgh-Lefholm

[📷] Private

Mathias var kørt fra sin kammerat hen ad vejen og over jernbanen, hvor han blev ramt af toget. Det liv, som vi kendte og elskede, var forbi.

Vi havde tre drenge, livet var godt, og vi var det, man vel kan kalde lykkelige. Vi havde ikke overvejet at forholde os til døden. Vi skulle forholde os til livet!

Da min hustru og jeg blev viet, sang jeg »Stand by me« – »Vær hos mig« – til hende, og nu, midt i fortvivlelsen og alt det håbløst uoverskuelige, blev sangen og dens tekst end-

nu vigtigere end nogensinde før. Det blev vigtigt for os at stå sammen, holde sammen, på os selv, på vores familie og som kvinde og mand at forstå hinanden. Det sidste hjalp vores præst os med, for vi, min hustru og jeg, var meget forskellige i vores måde at håndtere sorgen på.

Vores børn havde deres helt egen unikke måde at håndtere sorgen på; de var, som børn er, ubeskriveligt gode til at bevæge sig ind og ud af sorgen. Vores ene søn kom fx tre dage efter Mathias' død løbende fuld af glæde, med alle Mathias' sparepenge i hænderne og råbte: »Mor, nu, når Mathias er død, må jeg godt få hans sparepenge, ikke?«

»Så snakker I sammen ...«

Vi læste bøger om sorg med vores børn, og det gav mange fine, men også – for os – hårde samtaler. En aften var en af vores drenge særligt ked af det og havde grædt længe over savnet. Hans mor var hos ham. De var både stille i sorgen sammen, og de talte også om

savnet. Da hans gråd stilnede af, sagde han: »Det er ligesom, når du og far er kede af det; så græder I, og så snakker I sammen, og så går det alligevel«. Det var for os et tegn på, at vi havde fået givet vores børn vigtige værktøjer til at håndtere sorgen. Vi griber de muligheder, der er, og taler med vores børn om Mathias. Hvordan ville han have set ud, hvor gammel ville han have været nu, hvad ville han have lavet, og alle de andre spørgsmål, som vi alle sammen ønsker, at vi ikke behøvede at spørge os selv og hinanden om.

Da vi vovede os ud i virkeligheden på ny, lignede den sig selv; mennesker grinede, blev forelskede, kørte i biler og levede livet, som man jo gør. Jeg selv så verden gennem et slør af sorg, hvor de alle repræsenterede det, vi vil-

»» Det er ligesom, når du og far er kede af det; så græder I, og så snakker I sammen, og så går det alligevel. ««

»Vi havde ikke overvejet at forholde os til døden. Vi skulle forholde os til livet!«

Klaus Høgh-Lefholm

- gift med Sigrid siden 2004
- far til fire drenge. Mathias, Noah, Daniel og Theo
- lærer på Tølløse Privat- og Efterskole
- kirkesanger i 16 år
- sanger og guitarist både som lærer, kirkesanger, foredragsholder og privat

le have; det normale, at vi skulle tage os af små problemer, og ikke død og sorg. Men vi havde brug for at tale om sorgen med hinanden og andre. Vi mødtes i sorggruppe, talte med en psykolog og med vores præst.

»En aften om at miste«

Præsten foreslog, at jeg skulle tage ud og fortælle andre om det. Sammen med ham stykkede jeg »En aften om at miste« sammen, som for mig blev en helende proces og en mulighed for, at andre kunne spejle sig i mig, og lige som jeg opdage, at de ikke stod alene med oplevelsen og opgaven.

Halvandet år efter vi havde mistet Mathias, fik vi vores søn, Theo. Vi kunne ikke komme af med vores kærlighed til Mathias mere, den var blevet til ren sorg. Men med Theos komme til verden kunne lidt af den kærlighed, vi ikke kunne komme af med, blive forløst til Theo. I dag ved Theo, at han kom med kærlighed, og det er en god fortælling for ham, for han ved også, at han kom, fordi vi havde mistet Mathias.

På hans fødselsdag

Hvert år på Mathias' fødselsdag mødes vi til en mindstund ved graven. Her synger vi »Himmelbuenens Herre«, der er blevet vores

sang. Vi mødes med dem, der gerne vil mødes med os. Når vi har været sammen ved graven, går vi hjem og spiser sammen. At mødes, synge og spise sammen betyder, at vi alle får en følelse af, at Mathias ikke er glemt. Vi har ikke glemt hinanden. Ingen behøver at være alene med sorgen. På den måde har vi som familie forsøgt at åbne dørene for dem, der gerne vil tage del i vores verden og stå sammen med os og hinanden.

*Sigrid og Klaus,
Mathias' forældre.*

Når sjælen forsvinder

Jeg har efterhånden set flere mennesker dø – og set, hvordan kroppen bliver til et tomt hylster, når sjælen forsvinder.

[≡] Lone Møller-Hansen

[📷] Privat

Som præst har jeg det privilegium at være med ved dødslejer. Men det var nok, da min svigerfar døde, at jeg tydeligst oplevede, hvad der sker, når sjælen og ånden forsvinder fra et menneske.

Et tomt hylster

Vi havde våget ved min svigerfars seng på sygehuset i nogle dage, da han udåndede. Hans ansigt faldt sammen og forandrede sig

»Jeg stoler på, at sjælen og ånden nok skal finde vej hjem til Gud.«

ret hurtigt. Det var tydeligt, at hans krop blev et tomt hylster. Livet og personligheden var væk. Livet er ånden. Sjælen er det centrale i et menneskes personlighed. Begge dele var væk med den sidste udånding.

Mine svigerforældre havde været ledere af et plejehjem i over 20 år. Selvom min svigermor har set mange døde, havde hun et ønske om, at hendes mand skulle stå i åben kiste frem til begravelsen. Der gik dog ikke længe, før hun indså, at det ikke var *ham*, der lå dér i kisten, og hun bad om, at låget blev lagt på.

Det er ikke den eneste gang, jeg har set det ske. Et dødt menneske mister farve, når blodet holder op med at sende ilt rundt i kroppen. Ansigtet skifter form, kan blive indfaldent. Det er helt naturligt.

Et åbent vindue

Jeg har hørt om sundhedspersonale, der åbner et vindue, når et menneske er lige ved at dø – for at sjælen kan komme væk. Det, mener jeg nu ikke, er nødvendigt. Den opstandne Jesus kunne gå gennem lukkede døre og vinduer.¹ Det tror jeg på, at vores sjæl og ånd også kan.

Når jeg er død

Netop fordi jeg har haft de erfaringer også med mine egne nærmeste, er jeg egentlig ligeglad med, hvad der skal ske med min krop, når jeg er død. Om den skal brændes eller formuleres er ikke afgørende. Jeg er væk. Jeg stoler på, at sjælen og ånden nok skal finde vej hjem til Gud. Opstandelsen er ikke afhængig af en krop, der under alle omstændigheder forsvinder.

1 Johanneevangeliet kap. 20, vers 19

» Jeg fik lyst til at skrive sange om livet og døden, som er til stede på samme tid. «

Ventesorg

Da Ester Haslund-Gjerrild ville skrive sange til døende og deres familier, kom hun i kontakt med sin egen dødelighed.

[≡] Lone Møller-Hansen

[📷] Annamarie Roselil Søndergaard

Ester Haslund-Gjerrild er træt, da jeg snakker med hende. Men jeg kan se, at hun er glad. På ni dage har hun haft 12 koncerter, hvor ni af dem var på plejehjem. »Men de kom

ikke til at handle så meget om døden. Det ville blive for meget. Vi valgte de mere lette sange ...«. Til gengæld tog hun hul på konceptet med ni sange skrevet under temaet ›Ventesorg‹ ved koncerten i Vor Frelsers Kirke i Aalborg. En koncert, hvor det er forbudt at klappe mellem numrene. Her skal stilheden gøre sit arbejde. →

»» De havde nok forventet sig noget meget dystert, men sangene handler om livet. Det overrasker folk. ««

→ Ideen fik Ester under en praktik på et hospice under studiet til musikerterapeut. Hun kom ind til en meget svækket kvinde, der næsten ikke havde kræfter til at tale. »Det slog mig, at der var så meget, man gerne ville sige, men ikke kunne – både de pårørende og kvinden selv. Jeg fik lyst til at skrive sange om livet og døden, som er til stede på samme tid. Vi har mange sange til tiden efter et tab, men hvad med sorgen over vores dødelighed? Lige dér bliver livet mere intenst i kraft af døden. Åhr, det gad jeg godt skrive om«, fortæller Ester, der er sangskriver og tidligere har udgivet bl.a. en EP med duoen »Gå i stå«.

Klichéer

Men helt overraskende blev det meget, meget svært at skrive de sange. Hun prøvede, men det var bare klichéer. »Jeg kunne ikke skrive overbevisende, for jeg forstod jo ikke, hvad jeg skrev om. Der gik to år – og i løbet af den tid døde min mormor. Jeg blev mindet om lysten til at skrive de sange.«

Til sin bachelor-opgave på studiet valgte hun at undersøge ventesorger. Hun fandt ud af, at der ikke var meget teori om det. »Det er jo en ret ny problematik, for vi er blevet så gode til at forlænge livet, og samtidig har vi mistet alle ritualerne omkring døden. Den er blevet steril, pakket ind på hospitalerne. Så vi ved

ikke, hvordan vi skal håndtere vores følelser. Som pårørende bliver vi jo mødt af vores egen dødelighed, og det får os til at trække os. De, der mister, oplever, at venner og andre, de havde troet ville være der for dem, trækker sig. Vi mangler ord.«

Så det skrev hun sin bachelor-opgave om – og opdagede, at hun havde fået en akademisk tilgang til emnet. Hun gav op og begyndte at skrive sine »normale« sange – med pop-

opbygningen: En fortælling i verset, et c-stykke og så svaret i omkvædet. Altid en pointe.

Ingen kur

Og så opdagede hun, at der ikke er nogen pointe i forhold til døden. Hun ville ikke kunne sige noget genialt. Der er ingen kur mod ventesor. »Så begyndte jeg at tænke på sangene om ventesor som et fysisk rum, man kan træde ind i. Jeg måtte tage udgangspunkt i mit eget liv og min egen dødelighed for at kunne skrive relevant. Og så blev jeg skræmt. Som helt ung har man et distanceret forhold til døden, men jo ældre man bliver, jo tættere kommer det på. Det har taget meget energi, for det er så intenst. Også at opføre sangene.«

Ester Haslund-Gjerrild fortæller, at ved koncerterne i kirkerne er folk meget rørte. De havde nok forventet sig noget meget dystert, men sangene handler om livet. Det overrasker folk. I en time er der plads til at forhol-

de sig til at være et dødeligt menneske. Og at man er sammen om det i kirkens rum. Foreløbig har hun aftale om yderligere to koncerter på den måde. Hun har undervejs haft et samarbejde med Kræftens Bekæmpelse og organisationen Skyggebørn: For børn, der er ved eller har mistet. Hun har også fundet andre samarbejdspartnere – hun skal bl.a. optræde i Tingbæk Kalkminer.

Rumme tabuet

»Jeg vil gerne udforske mellemrummet mellem det terapeutiske og det kunstneriske. Som jeg har det nu, skal jeg ikke arbejde som terapeut. Men det er knaldhamrende hårdt – jeg er fuldstændig brugt emotionelt efter en koncert. Jeg kan mærke tabuet og skal rumme det. Men det er også hårdt, fordi det er mig,

Nyvasket lufttørret sengetøj

*Hvis en himmel eksisterer
og det at dø føles ligesom
at lægge sig i nyvasket lufttørret sengetøj
Så føles det ikke så skræmmende
for mig at tænke på
En måde skal jeg jo dø på*

*Hvis en himmel eksisterer
håber jeg at der findes
kaffe som er ristet lyst
serveret i en porcelænskop
med en hank og med en tynd kant
For jeg elsker kopper med en tynd kant
Og jeg håber at det er lidt sandt
At en himmel eksisterer
At en himmel eksisterer
At en himmel eksisterer*

»Som pårørende bliver vi jo mødt af vores egen dødelighed, og det får os til at trække os.«

der skal skaffe pengene. Lige nu er jeg i gang med at indspille de ni sange, der alle handler om ventesor. Det er en lang proces og dyrt, men jeg håber at kunne udgive i 2024.«

Er du så færdig med Ventesor?

»Det er lidt mærkeligt. Jeg har følt det som en længsel at skrive de sange og tænker nu: Var det så det? Sangene er utrolig enkle. Hverdagsfortællinger, der placerer store tanker mellem støvsugning og indkøb. Var det det? Men samtidig er det gået op for mig, at tingene ikke behøver at være så komplicerede. Ikke så dramatiske. Bare små ting.«

Indkapslet i ni enkle sange.

Ventesor

- Ventesor er den sor, man kan opleve, mens man venter på at miste en, der er alvorligt syg eller døende. Ventesor kan også indbefatte sor over de forandringer, der kan ske hos et menneske, som har en demenssygdom eller anden alvorlig sygdom.

Ester Haslund-Gjerrild

- 28 år, sangskriver og bachelor i musikterapi

Mødet med døden

»Husk, at jo længere tid, du lader gå, fordi du tænker, at det her er smertefuldt og svært at snakke om – jo sværere bliver det!«

[≡] Helle Kvist

[📷] Private

»M an skal ikke udskyde mødet med de efterladte, siger Jens Kvist, er er sygeplejerske på *Hospice Vangen* i Nørresundby, om omsorgen for venner og bekendte, der har mistet én af deres kære. Jens Kvist har i 24 år været ansat på *KamillianerGaardens Hospice* i Aalborg, der efter flytning til Nørresundby i 2019 fik nyt navn: *Hospice Vangen*.

Jens, efter 24 år – tænker du, at noget er anderledes i dag?

»Overordnet set tror jeg ikke, der er den store forskel på, hvordan mennesker forholder sig til at skulle dø – selvom man nok taler mere om døden i dag. De frygter ikke selve døden, men mere vejen derhen: Bliver det smertefuldt? Bliver jeg mere og mere afhængig af hjælp, fordi jeg selv intet kan? Bliver jeg en grøntsag? Det giver anledning til bekymring.«

Hvad møder du af bekymringer og spørgsmål fra de pårørende?

»Når man er døende, aftager lysten til at spise og drikke ofte, og dét kan være svært at

forstå for de pårørende. Det giver anledning til bekymring. Selvom de godt er klar over, at døden nærmer sig, ønsker de, at det vel ikke er lige nu – og så siger man, at »uden mad og drikke for at leve, så det er altså ønsket om at have den døende hos sig lidt endnu, der her kommer til udtryk. Gennem alle årene har vi talt med de pårørende om det emne. Det kan blive et pres på den døende fra de pårørende.«

Ser vi på døden og sorgen på samme måde i dag, som for 24 år siden?

»Tidligere beskrev man sorgen som en tunnel, man skulle igennem, og så var det ovre. Man så noget lys forude, og når man nåede dertil, lå sorgen bag én – så var den fortid. Sådan tænker man ikke længere. I dag taler man om sorgen som et nyt landskab, man bevæger sig igennem. Det er ukendt – fremmed land, som man skal lære at begå sig i. Man har sorgen med sig, og sorgens landskab består både af åbne marker og vidder, hvor der er lyst og rart at være, og af grå og triste områder med frost og kulde, hvor man ikke kan se noget positivt. Det er

et ukendt landskab, og man synes, det vil være rart at følges med nogen, som kender det.«

Hvad er det bedste, vi kan gøre, når vi ved, at nogen lige har mistet?

»Det er at henvende sig til de efterladte og være sammen med dem – vise dem interesse. Nogle siger: »Jamen, jeg véd jo ikke, hvad jeg skal sige.« Så sig det! Det må man gerne. Der behøver ikke altid være en masse ord. Man kan spørge, om der er noget, man kan gøre for den efterladte: »Skal vi gå en tur sammen?« »Skal vi gå i biografen sammen?« – Du kan også tilbyde at gøre noget praktisk for den, der lige har mistet. Bare det at være sammen, at sidde sammen, at lytte og turde være til stede, er vigtigt. Og hvis man spekulerer på noget i forhold til den efterladte – så spørg: »Jeg har tænkt på, om du sover om natten? Om du er bange? Om du kan finde ud af din økonomi?« Eller hvad man nu har forstand på at hjælpe med – eller kunne finde nogen, der kan hjælpe med ...«

Man skal ikke være så bange for at spørge, tænker du?

»Nej, så kan du få det, du tænker på, bekræftet eller afkræftet. Man kan også spørge næn-

»»Det kan blive et pres på den døende fra de pårørende.««

» De frygter ikke selve døden, men mere vejen derhen. «

somt og sige: »Nu kan det godt være, du synes, jeg er påtrængende med mit spørgsmål, men så må du bare sige, at det skal jeg ikke blande mig i.«

»Man bør altid spørge sig selv: Hvornår skal jeg henvende mig til den efterladte? Det skal man, så snart man bliver opmærksom på, at der er én, der har mistet. Ring, skriv eller besøg vedkommende – jo længere tid, du lader gå, fordi du synes, det her er svært og smertefuldt at komme i nærheden af, jo sværere bliver det. Jo før, jo bedre - og nemmere!«

» I dag taler man om sorgen som et nyt landskab, man bevæger sig igennem. «

Døden og opstandelsen er lige her

Fødsel og død skaber en fysisk ramme om vores liv på jorden. Vi bliver berørt, når vi hører om en barnefødsel, og vi berøres, når vi hører om dødsfald.

»» Døden i alle dens afskygninger
vedrører os. Og vores håb kommer
fra evangeliet om Jesus Kristus. ««

[≡] Raymond Jensen

[📷] Bruno van der Kraan – Unsplash

Når menneskeliv smadres i krigens gru eller når migranter dør i Middelhavets bølger, rammes vi af sorg og medfølelse. Det er ikke neutralt eller ligegyldigt, selv om det er fremmede mennesker, der sætter livet til.

Men døden har også andre ansigter. Jeg har i de seneste år mistet tre af mine allernærmeste familiemedlemmer. De var gamle af år og mætte af dage, og døden var en vemodig, men naturlig hændelse.

Naturlig, ja. Menneskekroppen er natur. Dømt til at forgå. Kroppen dannes i mors liv, den fødes, den modnes og den dør på et tidspunkt. Det er vilkåret for ethvert menneske.

Valget

Vi har muligheden for at leve livet efter vores umiddelbare drifter, men som kristne kaldes vi til at knytte vores naturlige krop og vores liv til Kristus. Vi er inviteret med i et fællesskab, som ikke har tilfredsstillelsen af vores egne behov i centrum, men medfølelsen og kærligheden.

Jesus var født som menneske. Paulus skriver til menigheden i Rom: »Som menneske nedstammede Kristus fra Kong David, og ved hjælp

af Helligånden og med guddommelig kraft blev det understreget, at han også var Guds søn, da han stod op fra de døde.«¹

Invitationen

Vi inviteres til at knytte vores liv til Kristus: »Vi er døde i forhold til det liv, vi før levede i afstand til Gud. Da vi blev døbt til at tilhøre Jesus Kristus, døde vi jo sammen med ham. I dåben blev vi begravet sammen med Kristus, og ligesom Gud lod Kristus stå op fra de døde, er vi også begyndt på et nyt liv. Vi er døde sammen med Kristus, og vi vil stå op af graven sammen med ham.«²

Hos Paulus ser vi altså, at begreberne død og opstandelse sættes fri af vores biologiske begrænsninger. Vi kan i live være levende døde! Og vi kan i døden fortsat leve, fordi vores liv er knyttet til Jesus Kristus og den kraftanstrengelse, han gjorde for at frisætte os: »Vores gamle jeg døde sammen med Kristus på korset, for at modstanden mod Gud og den selvoptagethed, der styrede vores krop, ikke skulle have magt over os. Nu behøver vi ikke længere at være slaver af vores selvoptagethed, for når man er død, kan man ikke længere gøre noget ondt. Vi døde altså sammen med Kristus, og derfor tror vi også på, at vi skal leve sammen med ham.«³

Den kristne påske

For 2000 år siden gennemlevede Jesus og hans disciple den første kristne påske. Jesus bekræftede fællesskabet med disciplene skærtorsdag; han bar selv korset mod Golgata, hvor han blev slået ihjel. Han befandt sig i dødsriget, og påskedag blev han ved Guds

kraft og hellige ånd befriet fra den fysiske død og vandrede på jorden igen som et lyslevende vidne om, at dødens magt er brudt.

Vi er kaldede til at drikke af det liv, der strømmer fra den første kristne påske. Og netop derfor kan vi reagere med forfærdelse og medfølelse overfor vores medmenneskers nød. Ingen menneskelig lidelse er os ligegyldig. Døden i alle dens afskygninger vedrører os. Og vores håb kommer fra evangeliet om Jesus Kristus.

Hjertet i vores tro

Paulus skriver: »Kristus stod op fra de døde og vil aldrig dø igen. Derfor har døden ikke længere magt over ham. Han døde én gang for alle, og det gjorde han på grund af vores selvoptagethed og modstand mod Gud.«⁴

Jesus er den første, som er oprejst fra de døde til evigt liv. Men ikke den sidste. Jesus' opstandelse er vores opstandelse. Som Jesus opstod som Guds søn, sådan skal vi alle opstå som Guds børn.

» Vi kan i live være levende døde!
Og vi kan i døden fortsat leve,
fordi vores liv er knyttet til Jesus
Kristus. «

Raymond Jensen

- cand.theol. og tidligere præst i Silkeborg (1987-92), Karmelkirken i Aalborg (1993-2003) og Østhimmerland (2005-21)
- medarbejder på oversættelsen af Det Nye Testamente til Bibelen 2020

1 Romerbrevet kap. 1, vers 3-4
2 Romerbrevet kap. 6, vers 2b-5
3 Romerbrevet kap. 6, vers 6-8
4 Romerbrevet kap. 6, vers 9-10.
Alle citater er fra Bibelen 2020

Bøn ved bisættelse

[≡] Raymond Jensen

[📷] Greg Rosenke – Unsplash

Barmhjertige far, kære Gud,
kom til os med din kraft og kærlighed
og det lysende håb fra påskemorgen.

Tak for menneskelivet, du har givet os,
med dets gaver og opgaver,
med glæder og udfordringer.

Livets Gud,
tak for lys i mørke.
Tak for stjernestunder.
Tak for morgenrøden.
Tak for kærlighed midt i sorgen.
Du er os altid nær.

Kom til os med din fred,
så vi trygt lægger os selv og
vores kære i dine gode varme hænder.

Trøstens Gud.
Far til alle. Hjælp os igennem denne dag.

Lad Helligånden vidne i vores hjerter om
din grænseløse kærlighed,
så din fred og dit lys er i os og over os.

Tak Gud, fordi du
ved din livgivende Ånd
oprejste Jesus fra graven
påskemorgen.
Tak for kærlighedens fællesskab,
for dåbens glæde,
syndernes forladelse,
for opstandelsens gave og det evige liv.
Amen.

At sidde yderst på bænken

For spejderne hører Arne Jensen sammen med Øksedal i en grad, så han går under navnet »Øksedal-Arne«, men i menigheden hed han »post-Arne«.

[☰] [📷] Hanne Kiel

Arne Jensen blev født den 5. maj 1935. Han er altså 88 år og har oplevet Danmark ændre sig fra landbrugsland til vores moderne samfund: »Samfundet har gennemgået en rivende udvikling i min levetid. Især TV og IT har ændret vores tilværelse totalt, men også bilen har betydet store forandringer.«

Jeg spørger: Hvad betyder din alder for din

oplevelse af livet og verden? – og Arne svarer: »Grundlæggende betyder min alder ikke så meget. Jeg oplever, at jeg er den samme, som da jeg var 50 – hvis det ikke var for slidgigt i ryggen og de smerter, der følger med. Det begrænser mulighederne og aktiviteterne. Men livet er værd at leve trods de knæk, som jeg har fået med årene.«

Familiens ældste

Arne Jensen er nu den ældste i både svigerfamilien og sin egen familie. Han siger om det,

at han på mange måder føler sig tættere forbundet med familien i dag og prioriterer den højere end tidligere. »Hvis AaB spillede kamp før i tiden, så var det vigtigere end hvad som helst i familien. Sådan er det ikke længere. I dag vælger jeg familien.«

Forældrene og Arnes bror, Ejler Jensen fra Sindal, er døde for længst. Arne oplevede forældrenes død som en naturlig del af livet. De var gamle og syge, og det var klart, at døden nærmede sig. Det samme gjaldt Arnes bror. »Vi var ikke tæt forbundne. Han var fem år →

→ ældre end jeg og flyttede først til Brovst og siden til Sindal. Vi havde ikke telefon, så kontakten afhang af breve, og mine forældre havde gået i to-klasses landsbyskole, så de var ikke meget skrivende. Både Brovst og Sindal var dengang en dagsrejse borte, og besøgene var sjældne. I dag betyder familien mere for mig, og jeg er stærkere knyttet til Ejlers sønner – den ene af dem er desværre død, men den anden har taget tjansen som havemand for os. Det er hyggeligt og også nødvendigt.«

»Før i tiden var familiefester med taler og sange en plage. »Jeg kedede mig«, konstaterer Arne. »Det gør jeg ikke i dag. Jeg nyder at tale med de voksne og tænker ikke på, at de er mindst en generation yngre end mig. Deres alder er uinteressant. Det er deres bidrag til samtalen ikke.« Arne og Inge har lige været til konfirmation i familien. Teenagerne spillede med hinanden på første sal. »Jeg ville godt have været deroppe og se på«, siger Arne, »men jeg måtte opgive det pga. trapperne.«

En stærk enhed

Ægteskabet med Inge har været en bestemmende faktor for Arnes liv – og med Inge fulgte også tvillingesøsteren Ruth og hendes mand Niels. De to par var en stærk enhed og havde et nært fællesskab. Inge siger om det kort tid efter Ruths død: »Jeg skal vænne mig til at sige ›jeg‹, for jeg har altid været en del af et ›vi‹. ›Vi‹: Arne og jeg – eller ›vi‹: Ruth og jeg.« Arne og Inge, Ruth og Niels var et stærkt hold, der satte sit præg på spejderkorpset og på menigheden. Altid levende en-

»Jeg er den samme, som da jeg var 50 – hvis det ikke var for slidgigt i ryggen og de smerter, der følger med.«

gagerede og parate til at tage ansvaret på sig. Først døde Niels pludseligt i 2012, og i foråret 2023 døde Ruth lige så brat. »Det var de største tab i mit liv«, konstaterer Arne. »Deres død forekommer urimelig, for de var stadig levende optaget af tilværelsen og verden – aktive til det sidste. Det har været voldsomt at opleve det begge gange.«

70 år i samme menighed

Arne er døbt den 10. december 1950 i Aalborg-menigheden og har tilhørt Karmelkirken siden menighedens deling i 1952 – altså 70 år i den samme menighed. Kun et enkelt medlem er i dag ældre end Arne.

»Marius Iversen«, fortæller Arne, »han blev 104 år. Han sagde til mig: ›Du kan godt gøre sjov med mig, men det er ikke sjovt at blive så gammel.«

Jeg nævner, at det må være svært at opleve, at den forudgående generation og også mange af de jævnaldrende er døde. Arne tøver lidt og siger så: »Man lever med det. Man ser dem ældes, og man kan se, at det går den vej, men de mangler da. Jeg har mange venner, men flere af dem er på kirkegården.«

I mange år var Karmelkirken en stærk og levende menighed med aktive i alle aldre. I dag er gudstjeneste-menigheden en ikke så stor gruppe +70årige – og mange er døde i løbet af de sidste par år. »Når fællesskabet skrumper, bliver det stærkere«, siger Arne,

»og det kommer til at rumme andre. Mennesker, som jeg ikke tidligere følte noget særligt fællesskab med, er jeg kommet tættere på. De er kommet til at betyde mere for mig, end de gjorde tidligere.«

At give slip

»Først kom Øksedal, så kom hunden, og så var der plads til mig« – Inge citerer sine egne drillerier fra taler gennem årene. Noget er der om det. Arne var tæt forbundet med Øksedal, som han havde ansvaret for fra 1966-2000. Dermed fulgte også en plads i spejderkorpsets ledelse. Spejderne i Aalborg 2. og Karmelkirkens bygningsudvalg og menighedsråd har også nydt godt af Arnes arbejdskraft og engagement gennem mange år. »Jeg savner det«, lyder det fra Arne. »Det gør lidt ondt at måtte slippe det, man har haft ansvar for og plejet – men det hører vel med til alderen.«

Yderst på bænken

Det er et citat. Efter et af årets mange dødsfald i menigheden mødte Arne Jensen mig i kirken med ordene: »Nu er det mig, der sidder yderst på bænken!« Jeg spørger, hvordan det opleves, og Arne svarer: »Vi oplever ikke, at vi er blevet gamle, for vi lever stadig med og engagerer os i det, der foregår omkring os. Når vi tænker os om, ved vi det jo godt, selvom det ikke fylder i det daglige – men vi savner Ruth, og har svært ved at vænne os til det tab.«

»Først kom Øksedal, så kom hunden, og så var der plads til mig.«

Bedemanden! Brobygger – eller dødens købmand?

Bedemandens opgave er at hjælpe de nærmeste pårørende fagligt og nærværende med mange beslutninger mellem dødsfaldet og begravelsen.

[≡] Klaus Abildgaard

[📷] Verhalenhuys – Unsplash

For ikke så længe siden hjalp en kollega nogle pårørende med en dødsannonce.

I dén ønskede de efterladte, at der skulle skrives: »Døden er som et skib, der sejler bort med én af vores kære. Vi står på stranden og ser det forsvinde. Det bliver mindre og mindre og forsvinder til sidst helt i horisonten, hvor himmel mødes med hav. Vi ser på hinanden og siger: »Nu er han væk«, men lige så sikkert er det, at der på den anden side står nogen, som siger: »Se, der kommer han.«

Med det billede for øje kan bedemandens rolle bedst beskrives som den, der bygger en solid bådebro, som de pårørende kan stå på,

når skibet skal sendes mod horisonten. Bedemandens opgave er at være facilitator og fagmand, når de nærmeste til afdøde står ved dødsvandets bred.

Bedemand ved et tilfælde!

Jeg blev bedemand, fordi muligheden kom til mig. Uden at vide ret meget om faget fornemmede jeg, at jobbet hvilede på to for mig vigtige kriterier: Det praktiske og det relationelle – hånd og ånd. Det praktiske arbejde med at håndtere døde mennesker, rustvognskørsel, logistik, sagsbehandling, netværk, love osv. var nyt for mig. Jeg blev introduceret til det nye fra dag ét gennem sidemandsoplæring. Erfaringer med at møde mennesker i følelsesmættede situationer bar jeg med mig fra tidligere.

Karriere eller kald?

Enhver, der har et kørekort og adgang til et praktisk indrettet køretøj, kan i princippet kalde sig bedemand. Det er en ubeskyttet titel uden krav til uddannelse eller kvalifikationer. Det er et paradoks, når man skal ernære sig ved at sælge en vare, der ikke kan byttes. Gennem hele livet betjener et kompetent, faguddannet og skattebetalt sundhedsvæsen os i bestræbelsen på at udsætte døden, men når døden indtræder fx på sygehuset, efterlades de pårørende med en folder i hånden, hvor der står, at en bedemand må kontaktes – men nu altså på markedsvilkår.

»» Den gode bedemands vigtigste arbejdsredskab er situationsforømmelse. ««

Har døden i det moderne nyttesamfund fået en plads i skammekrogen? Det er i det perspektiv finurligt også at reflektere over, at når man skal have et barn, så udløser det et års betalt frihed fra arbejdspladsen. Men når man mister én af sine nærmeste, så har man ret til at få fri til at gå til begravelsen – uden løn!

Hvad kan en god bedemand hjælpe med?

Bortset fra kremering kan man som pårørende ordne alt praktisk: Anmeldelse af dødsfaldet, dødsannonce, kiste, urne, blomster, aske-spredning over havet, bage boller til minde-samvær, søge om begravelseshjælp m.m. Man henvender sig til en bedemand for at få hjælp af en fagperson til noget, de fleste ikke har den store erfaring med eller mentalt overskud til. Den gode bedemands vigtigste arbejdsredskab er situationsfornemmelse. Hvor og

hvornår skal jeg træde frem og være den, de pårørende læner sig op ad, og hvornår træder jeg et skridt tilbage og lader tiden stå stille?

»Min sidste vilje« – en gave til mine efterlevende

Jeg har mødt og hørt om læger, kunstnere, præster, bedemænd og andre, som i bedste mening vil hjælpe med at »afmystificere døden«. »God arbejdslyst«, tænker jeg bare. I mødet med pårørende, som netop har mistet, erfarer jeg dog ofte en forskel i samtalens udtryk, nær-vær og fred, når den afdøde efterladte med-bringer en fortælling om et menneske, der har haft mod til i livet at tænke over sin egen død.

Når den lille folder – i papirformat eller digitalt¹ – i forvejen er udfyldt af afdøde, oplever jeg det som en gave til familien, når de ventet eller uventet skal forholde sig til den realitet, at med sorgen og savnet følger også noget praktisk. Som fagfolk, der møder mennesker på dødslejet, og som medmennesker på vej derhen, kan vi hjælpe os selv og hinanden ved at tænke tanker og dele ord om mødet med den død, vi intet ved om.

Døden som proces eller tilstand

»Landsforeningen Liv&Død«² foretog sidste år en omfattende undersøgelse, hvor det blev tydeligt, at for mange mennesker er dø-

»»Som bedemand møder jeg døden som en tilstand, som jeg skal hjælpe de efterlevende med at håndtere.««

den et tabu. De tre vigtigste grunde til denne tabuisering viste sig at være:

- døden er svær at tale om
- døden er ubehagelig at beskæftige sig med
- man er bange for at dø

Som præst blev jeg nu og da inviteret til at tage del i døden som en *proces*, hvor emner som »Hvor kommer man fra?« og »Hvor skal man hen?« blev vendt. Spørgsmål man aldrig bliver færdig med.

Som bedemand møder jeg døden som en *tilstand*, som jeg skal hjælpe de efterlevende med at håndtere. Nogle gange møder jeg dyb sorg eller hård facade, nogle gange chok eller vrede og andre gange lettelse og taknemlighed. Midt i det bliver min opgave at lytte til behov og ønsker og at hjælpe med at afdække muligheder og begrænsninger. Denne faglige afgrænsning, hvor konturerne omkring det at være privat, personlig og professionel er mere tydelige, end da jeg var præst og socialarbejder, har været velgørende for mig.

Klaus Abildgaard

- i tretten år ansat i baptist-regi, først som spejderkonsulent og siden som præst
- herefter godt ti år med socialt arbejde i bl.a. Frelsens Hær og Blå Kors
- bedemand på fjerde år ved Baggesen Begravelsesforretning i Vendsyssel

1 Se www.minsidstevilje.eu

2 Se www.livogdoed.dk

Kald til at plante

John McGinley underviser på Sommerstævnet. Han brænder for udvikling af sunde menigheder og etablering af nye kristne fællesskaber.

»» Derfor er det vores vision at opleve 10.000 nye kirker blive plantet i løbet af ti år. ««

[≡] Hanne Kiel
[📺] The Gregory Centre for Church Multiplication

»Kirkeplantning og personlig mission vil være det centrale indhold af min undervisning på Sommerstævnet«, forklarer John McGinley, »for personlig mission og kirkeplantning hører sammen. Jeg er overbevist om, at Gud arbejder på at lære sin kirke, at ganske almindelige kristne skal arbejde med på at gøre Kristus kendt.«

John McGinley

- universitetsuddannet i økonomi og geografi og ansat som indkøber i stormagasinet Harrods – lægprædikant
- uddannet fra Trinity College Bristol i teologi og sjælesorg; plantede en ungdomsmenighed
- sognepræst og kirkeplanter i Hounslow, Vestlondon, og i Leicester
- arbejder på en doktorgrad om kirkeplantning på Ashbury University
- leder organisationen »Myriad«
- har skrevet bogen: *The Church of Tomorrow – being a Christ centred people in a changing world*
- læs mere på <https://ccx.org.uk/myriad/>

»Hvorfor arbejder en stor etableret kirke som Church of England¹ med kirkevækst?«

»Vi har kirker i hvert hjørne af landet, men vi har en vigende deltagelse i kirkelivet, menighederne består af ældre mennesker, og vi når ikke de yngre generationer. Det teologiske grundlag er, at kirken er blevet en institution fremfor en missionerende græsrodsbevægelse, der udvikler disciple. Kirken som institution er ikke kun af det onde – meget godt er kommet derfra – men kirken har ikke tilpasset sig omverdenens ændrede kultur. Resultatet er, at store dele af befolkningen nok har en forbindelse til den kristne tro, men de forstår den ikke.«

Kirkeplantning

»Når vi danner kirke på en ny måde et nyt sted med fokus på mennesker, der ikke er vant til at gå i kirke, er det vores erfaring, at nye mennesker kommer til tro og begynder at følge Jesus. Derfor er det vores vision at opleve 10.000 nye kirker blive plantet i løbet af ti år. Church of England har 12.000 sogne og kirker. Vi arbejder på at etablere nye kristne menigheder ved siden af de eksisterende.«

»I knytter gamle etablerede kirker sammen med nye menigheder. Hvad er hensigten med det?«

»Vi etablerer et partnerskab mellem en gammel etableret kirke og en ny menighed og beder præsten i den etablerede kirke være mentor for den nye menighed, fordi præsterne har teologisk indsigt og erfaring med sjæle-

»Et kristent fællesskab har etableret en ny kirke i et fitnesscenter.«

sorg. Begge dele er nødvendige for at sikre en sund kultur og teologi. Præsten er mentor, ikke leder af menigheden. Leder er derimod en almindelig kristen, der jo allerede har relationer til andre gennem naboskab eller andre netværk. De er allerede del af et fællesskab, men de har behov for kirkens opmuntring, støtte og hjælp til at bygge menighed med det fællesskab.«

»Har du nogle konkrete eksempler?«

»Ja, et kristent fællesskab har etableret en ny kirke i et fitnesscenter med spinning, motionshold, gymnastik osv. Man kan så melde sig til det, men også til »Åndelig sundhed« og »Opdag den kristne tro« arrangeret af kirke-teamet – og folk melder sig faktisk til. Dem inviterer de så til at deltage i et gudstjenestefællesskab i et af fitnesscenterets lokaler.«

»Et andet eksempel er en gammel etableret kirke med ca. 20 aktive, de fleste +70 år. De havde hørt om vores arbejde med at etablere nye kristne fællesskaber og ønskede at forsøge. De har inviteret til »kristent fællesskab for børnefamilier«. De mødes hver søndag i kirken, men de sidder omkring borde, børnene leger, og man kan stille spørgsmål og drøfte dagens tema.«

»» Store dele af befolkningen har en forbindelse til den kristne tro, men de forstår den ikke.««

→ »Har de en bevidsthed om, at de er (i) kirke?«
»De opfatter sig primært som et fællesskab, men når den gamle sognemenighed falder væk, så står og falder kirken i den landsby med, at de er kommet til at opfatte sig som kirke.«

»Hvad med gudstjenestens elementer som salmer, prædiken og bøn?«

»De er der, men formerne er meget anderledes. Prædiken består fx af en bibelhistorie, en kort introduktion til et tema og samtale om det. Bøn er der, men i en anden form. Til en gudstjeneste om tilgivelse fik man fx lejlighed til at skrive det, man ønskede tilgivelse for, på et ark papir. Papiret blev så kørt gennem en makulator som tegn på, at det skete var tilgivet, og man kunne lægge det bag sig.«

Den teologiske begrundelse

»Den teologiske begrundelse er dels at skabe nye disciple; dels at skabe et fælles liv i efterfølgelse for almindelige mennesker. Det er langt lettere at skabe nye og anderledes normer for fællesskab om troen i et nyt fællesskab.«

»Hvor hører du hjemme i spændingsfeltet mellem kirkevækst-bevægelsen og en tværkulturel tilgang til mission?«

»Kirkevækst-bevægelsens teorier forekommer i alt for høj grad baseret på vestens fokus på vækst, succes og management-teorier. Der er ikke noget i vejen med vækst, men bliver vækst målet i sig selv, forvrænger det evangeliet og fortrænger den tanke om kærlighed, der bør være central i ethvert kristent fællesskab. Fokus skal ikke være på det kristne fællesskabs størrelse, men på kvaliteten.«

»Hvad er de væsentligste kvaliteter ud over at dele Guds kærlighed?«

»Den kristne er kaldet til tre kærlighedsrelationer: Kærlighed til Gud, kærlighed til andre kristne og kærlighed til næsten. Vi taler netop om kærlighed, fordi det beskytter os

mod management-teorier og en programstyret tilgang og samtidig rejser det spørgsmålet: »Hvordan skal kærligheden udtrykkes i netop vores fællesskab?«

Læs det udvidede interview på www.baptist.dk, hvor også hele samtalen mellem Hanne Kiel og John McGinley kan ses/høres.

1 Church of England – Den engelske Kirke – har en position, der svarer til Folkekirken i Danmark.

BØRNELEJREN – årets begivenhed

De midtjyske menigheder har arrangeret børnelejr hver sommer i mange år – og der er stor opbakning hvert år.

[≡] Hanna Ringgaard,
Holstebro menighed
[📷] Privat

Det er den første lørdag i skoleferien, og jeg er på vej på børnelejr. Bilen er pakket med tusser, sakse og et par kasser med ting til underholdning og sjove lege. I tasken ligger Biblen sammen med et par bøger med bibelfortællinger. Soveposen er på plads, og jeg kører glad og forventningsfuld af sted. Jeg har brugt et par uger på at færdiggøre bibeltimerne, som jeg skal holde på sommerlejren.

God stemning

Vel ankommet til lejren er de første ledere kommet, stemningen er god og alle glæder sig til, at lejren bliver fyldt med glade børn og teenagere.

»Jeg kan næsten ikke vente med at komme i gang.«

Solen skinner, og inden længe er der en summen af liv, mens der bliver sat telte op og pakket ud. Der bliver hilst på gamle og nye venner, og jeg kan næsten ikke vente med at komme i gang med programmet, mens der bliver vinket farvel til mor og far. Så er vi i gang.

Fem dage senere bliver den sidste sang sunget, og vi kan sige farvel og på gensyn. Forældre og venner er kommet for at hente børnene, og lejren bliver afsluttet med et lejr-bål, hvor forældrene får et lille glimt af, hvad der er sket i løbet af dagene.

Ultimativ glæde

Men hvad får mig til at pakke og forberede mig til fem hektiske dage med for lidt søvn og trætte ben? Ja, det er helt enkelt: »Tænk, at få lov at fortælle om Jesus. At Han elsker os og vil være vores ven!«

At få lov til at dele det vigtigste i mit liv, så børnene og de unge kan få et lille glimt af Jesus' kærlighed og få at vide, at de er værdifulde. Det er stort. Mange af børnene er vant til at gå i kirke, og de har taget deres venner med – måske en kusine eller en fætter. Men for andre er det nyt at være i et forum, hvor det centrale er »det glade budskab«. Nærvær, sjov og leg bidrager rigtig meget til formidlingen.

Så når bildøren bliver lukket, og vi ser et fornøjet barneansigt og hører et højt »På gensyn!« samtidig med, at vi kan høre børnene synge højt

*For Gud har gjort mig fri
ufattelig fri
da kærligheden vandt for mig.
For Gud har gjort mig fri
ufattelig fri
da kærligheden baned' vej.*

– hvad kan man så ønske sig mere!!

Familie og fællesskab fylder hverdagen

Van Ro Hlawnceu har et liv præget af fællesskab primært med andre chinner – i familien, i menigheden og på arbejdet.

[≡] Renathe Zimmermann

[📍] Privat

16-årige Van kommer til Danmark ved familiesammenføring i september 2007. Med fra Burma er også hans lillebror. Efter ophold i et modtagecenter bliver de genforenet med forældrene og lillesøsteren.

»Det var en stor omvæltning at komme til et meget anderledes land, men det sværeste var sproget. Det var meget vanskeligt at lære dansk!« Det har ikke været og er heller ikke nemt at få etnisk danske venner. Men som Van i dag beskriver det: »Det er jo svært at få nære relationer med danskere, når man altid er tæt med familien, og man er mange fra hjemlandet, der arbejder sammen og altid mødes i fritiden i fællesskabet omkring kirken«. Van har dog oplevet at få en rigtig god ven, som kom fra Marokko, men det gled lige så stille ud efter folkeskolen.

»»Det var en stor omvæltning at komme til et meget anderledes land, men det sværeste var sproget.««

Da Van kom til Danmark, fik han gode oplevelser med meget hjælpsomme og gavmilde danskere. Det betyder rigtig meget, når man skal falde til i det nye land. Dog oplever Van, at de fleste danskere er mere lukkede og mere private end udlændinge.

Autoritær skole

Van blev tidligt familiefar og har nu tvillinger i 4. klasse og et barn i 2. klasse, og det er blevet meget tydeligt for Van, at Burma og Danmark adskiller sig meget fra hinanden på skoleområdet.

Da Van var barn, var der megen udenadslære i skolen i Burma. Bøgerne skulle nærmest læres udenad, og intet stod til diskussion. Man skulle referere teksterne korrekt, indlæringen foregik ved at terpe, og der var en stram disciplin. I 10. klasse skulle man bestå seks fag for at komme videre, og lykkedes det ikke, var der ingen mulighed for uddannelse. I Burma er der en anden autoritet og tugt fra lærerens og til dels også fra forældrenes side. Van mener dog, at der er sket ændringer til det bedre, siden han selv var barn.

»»Burma og Danmark adskiller sig meget fra hinanden på skoleområdet.««

Inddragende pædagogik

I Danmark oplever Van en anden tilgang til læring gennem sine børn. Børnene opdrages til at formulere sig og må bidrage med egne overvejelser, ligesom børn og lærere evaluerer og retter i fællesskab. Der er forældresamtaler og klassearrangementer, og Van oplever, at der er et samarbejde mellem lærerne og forældrene om børnenes trivsel. Det er utænkeligt i Burma.

For di uddannelsesmulighederne er begrænsede i Burma, og fordi relativt få rent faktisk får en uddannelse, uddanner mange chinner sig i Danmark, efter de er blevet voksne. I Burma lever de fleste af deres landbrug, men Van er glad for sin ansættelse på en møbelfabrik, hvor han arbejder sammen med flere fra menigheden.

Van trives i Danmark med sin familie og menigheden i Skjern, men må også indrømme, at han godt kan savne venner i hjemlandet, ligesom naturen dér ikke kan sammenlignes med Danmarks.

Vorherres rejseleder

Knud Rønne Hansen fyldte 90 år den 15. maj 2023. Spejder, bondekarl, missionær, præst, højskoleforstander, rejseleder og formand for Baptistkirken i Danmark er blandt de opgaver, Knud Rønne har været kaldet til.

[≡] Henrik Andersen

[📷] Renathe Zimmermann

Knud Rønne fortæller gerne om sine oplevelser. Den 6. april 1994, aftenen og natten før folkemordet begyndte i Rwanda, står skarpt i erindringen: »Det er den nat, præsidenternes fly bliver skudt ned. Det er den nat, Mie le Fevre¹ dør. Jeg kører Solveig² hjem, hun skal hente aftensmad. Jeg sidder i folkevognsbussen og ser solnedgangen over Tanganyika-søen og Congos bjerge. Det er en fantastisk smuk solnedgang. Jeg siger til mig selv: »Det her er Mies sidste solnedgang«, og så tænker jeg på salmens ord: »... og når hans sol for dig går ned, arver du al hans herlighed«. ³ Jeg sover ikke meget den nat. Vi bor i et katolsk gæstehus og får løbende information om udviklingen ...«.

Barndommen

Knud Rønne blev født på Bornholm. Forældrene havde købt en ejendom, da de blev gift, men under depressionen i 1930'erne gik de fallit:

»Far skulle sælge en ko til terminen. I stedet for 200 kroner fik han 10 kroner«, fortæller Knud. Barndommen sluttede, da Knud som 13-årig kom ud at tjene: »Far ville have, jeg skulle være tømrer, men jeg ville hellere ud at pløje ...«.

Kaldet

Knud Rønne fortæller selv om det kald, der julemorgen 1952 gav hans liv retning og mening. Knud er som sædvanlig stået op klokken fem, han har overstået malkningen, og nu skal køerne fodres: »Der står 35 malkekøer og brøler. Der er en farlig lyd. Og lige pludselig hører jeg en stemme, der siger: »Hvad laver du her?« Jeg blev meget overrasket. Men der var ikke andre end mig i stalden. For mig blev det et ord fra Vorherre.«

Kaldet førte Knud til Skolerne i Tølløse. Først præliminæreksamen, så studenterkur-

sus i København og endelig prærestudiet på Prædikantskolen.

Jytte

Det var også i Tølløse, Knud Rønne mødte en ung sygeplejerske, der havde meldt sig som kandidat til missionsarbejdet i Burundi. Det blev til mange lange samtaler i skolens dagligstue. Til sidst måtte Knud informere forstander Johannes Nørgaard om forholdet. Nørgaard kvitterede med at velsigne de unge menneskers kærlighed. Knud havde fundet sin Jytte.

Tjenesten

Selvom Knud Rønne senere blev præst både på Midtsjælland og i Frederikshavn, højskoleforstander i Tølløse og formand for Baptistkirken, så er det livet som missionær, der fylder fortællingerne.

Jytte og Knud blev udsendt tre gange til Rwanda og Burundi i perioden fra 1961 til 1995. Undervejs blev det til tre års studier i Rüschiikon og Paris. Knud arbejdede med undervisning, og han deltog i opbygningen

»Men der var ikke andre end mig i stalden. For mig blev det et ord fra Vorherre.«

» I perioder overskyggede arbejdet med flygtningene den undervisning, som Knud brænder for. «

af præsteuddannelser både i Burundi og Rwanda. Jytte var sygeplejerske og sammen udgjorde de et team, hvor kald og tjeneste forandrede menneskers liv både åndeligt og fysisk.

Sammen oplevede de år med uro i Burundi. Og de oplevede, at venner forsvandt under massakrerne i Burundi i 1972 og efter valget i 1993. I 1994 var de i Rwanda under det ubegribelige folkemord. I perioder overskyggede arbejdet med flygtningene den undervisning, som Knud brænder for. →

Knud Rønne Hansen

- Født i Aakirkeby 1933, døbt i Rønne 1949.
- *Teologisk uddannelse* i Tølløse (1958-60), Bruxelles (1960-61), Rüsclikon (1965-68) og Paris (1968)
- *Missionær* i Burundi og Rwanda 1961-64, 1968-75, 1986-87 og 1992-95
- *Præst på Midtsjælland 1975-83, Højskolen i Tølløse: Lærer 1975-83, forstander 1983-86, præst i Frederikshavn 1988-92*
- *BaptistKirkens formand 1996-2000*

→ Rejselederen

Lige siden de første år som missionær har Knud Rønne arbejdet som rejseleder. Bønder, baptister, studerende, højskoleelever og andet godtfolk har han guidet gennem historien. Med entusiasme har han delt sin store viden om europæisk kultur med busturister på Europas landeveje.

Livet skal fortsat leves

Knud Rønne er nu fyldt 90 år. Livet har sat sine spor, men det skal fortsat leves: »Jeg har

et fællesskab med gode naboer her i Benløse; jeg deltager i sangkvarter i den gamle skole i Benløse, hvor alle pladser er optaget; jeg har fællesskabet i menigheden. Så har jeg fællesskabet med familien i København; et fællesskab på Bornholm, hvor

min søster bor – og et fællesskab i Frederikshavn; og endelig er der spejdergildet.«

Familien er vigtig, og den er blevet stor. To børn og seks børnebørn: »Vi er jo 15-20 mennesker, når vi samles, og jeg har otte oldebørn. Når oldebørnene er syge, ringer jeg jo og spørger til dem. Jeg forsøger at følge med i deres liv, så godt jeg kan.«

Som en bror

Knud Rønne er ikke meget for at tale om sin egen indsats. Det er svært at lokke ud af ham,

»Jeg fik lov til at blive en bror for afrikanerne.«

hvad han helst vil huskes for. Men efter lidt tid til eftertanke kommer det: »Jeg fik lov til at blive en bror for afrikanerne. De første missionærer var arbejdsgivere. De gjorde et stort arbejde, men de havde kolonimentaliteten, og de var afrikanernes overordnede. Jeg fik lov til at blive en del af fællesskabet.«

Et mere uddybende portræt af Knud Rønne Hansen kan læses på www.baptist.dk.

Udgivelser

Knud Rønne Hansen har været én af Baptist-Kirkens mest skrivende missionærer. Hans forfatterskab omfatter bl.a.:

- Sol og skygger over Afrika (1974)
- Mennesker i Afrika (1977)
- Burundi var bedst (1989)
- Burundi, hvorfor? (1994)
- Burundi 1928-2003 (2003)
- Jytte Rønnes landevej (2012)
- Mine minder (2016)

- 1 Lærer Mie le Favre, udsendt af BaptistKirken med henblik på undervisning af missionærbørn
- 2 Sygeplejerske og missionær Solveig Nielsen, udsendt af BaptistKirken
- 3 »Lille Guds barn, hvad skader dig?«. Nr. 411, vers 8, i Salmebog for de danske baptistmenigheder

Revitalisering af BaptistKirken

Udfordringerne står i kø – det viser menighedsbesøg og den undersøgelse, som Ole Lundegaard har foretaget.

[≡] Vibeke Dalsgaard

Udfordringerne er mange og store

Her nævner jeg de vigtigste af dem:

- faldende medlemstal, skrumpende menigheder med højt aldersgennemsnit i de etnisk danske menigheder
- udfordringer generationerne imellem i chin-menigheder
- rekrutteringsproblemer ved ansættelse af præster:
 - mange menigheder har ikke økonomi til at ansætte en præst
 - det er svært at finde personer til stillingerne

Fundamentale ændringer er nødvendige

Hvis vi stadig vil være en levende kirke i samfundet, må vi genopfinde os selv. Derfor lægger ledelsen op til at sætte menighedsbesøg i bero, aflyse Landskonference 2 i 2023 og udskyde vedtagelsen af en ny fælleserklæring fra 2024 til 2025 – for at få tid til at arbejde med konstruktive løsninger. Men ledelsen understreger, at præster og menigheder i perioden er meget velkomne til at rette henvendelse til BaptistKirkens ledelse, hvis de har brug for det.

Navne

Døbte

Brande

07.05.2023: Tina From Petrovici, f. 25.05.1962

Optaget

Odense

16.04.2023: Damaris Campoo Trochez, født 11.06.1970, døbt 01.01.2018 i Colombia

18.04.2023: Gabriel Jürgensen, født 18.02.2009, døbt 18.02.2023 i Apostolsk Kirke Esbjerg

Frikirken i Sæby

19.03.2023: Irene Karlsen-Fischer, født 19.02.1973

19.03.2023: William Henry Fischer, født 14.03.1971

Østhimmerland

05.03.2023: Else Hylleberg Eriksen, født 01.07.1948

Døde

Brande

Tove Haagensen, født 17.03.1949, døbt 17.02.1963 i Sæby, døde 31.05.2023

Korskirken Herlev

Lisa Vangstrup, født 19.02.1936, døbt 05.06.1960 i Kristuskirken, døde 22.03.2023

Holbæk

Inger Lizzi Clausen, født 14.03.1929, døbt 02.03.1947 i Holbæk, døde 19.03.2023

Kristuskirken/Regen

Ole Christian Nielsen, født 31.05.1935, døbt 29.03.1953 i Korskirken, Vejle, død 07.03.2023

Odense

Peter Jørgensen, født 04.10.1932, døbt 23.03.1951, døde 27.08.2022

Rønne

Henning Ellegaard, født 10.04.1935, døbt 09.04.1950 i Rønne, døde 17.03.2023

Inge Andersen, født 28.09.1932, døbt 01.06.1947 i Nyrup, døde 25.04.2023

Sindal

Netty Jensen, født 21.05.1949, døbt 15.04.1973, døde 24.02.2023

Østervrå Frikirke

Egon Aksel Hebbelstrup, født 28.12.1932, døbt 07.11.1948 i Vrå, døde 11.03.2023

Bethelkirken, Aalborg

Erna Jørgensen, født 14.09.1937, døbt 10.06.1962, døde 26.03.2023

Helene Olesen, født 31.03.1936, døbt 08.01.1950, døde 25.02.2023

Alice Vestergaard, født 08.11.1935, døbt 10.12.1950 i Bethelkirken, døde 10.03.2023

Vidt til væggene og højt til loftet

Baptistkirken i Pandrup har højt til loftet og vidt til væggene. Kirken er en åndelig katedral med både rummelighed og kærlighed.

[≡] [📷] Jamie Lynn Cunningham

I en blæsende forårsweekend i Nordjylland holder butikkerne åbent for turisterne og de lokale, primært modne mennesker. Byen er ekstra festlig denne søndag, for mange skal konfirmeres. For baptisterne i Pandrup er det også en særlig dag med gæster og gæstepredikant fra menigheden i Saltum og Ingstrup efterfulgt af fællesspisning.

Ved indgangen er der flere, der hilser og deler salmebøger ud. Nogle øver et par lovesange ved klaveret og på elbas. Kirkesalen er næsten halvt fyldt med modne voksne og et enkelt barn på skødet af sin mor. En del ansigter blandt de overvejende gråhårede hoveder er genkendelige som trofaste deltagere i Sommerstævnet. Øjnene lyser, mundene smiler, og folk er gode til at hilse på hinanden.

» Vi stiller os til rådighed med vores fem brød og to fisk. «

» Fra dag et følte jeg mig velkommen og accepteret. «

Kirkosalen udstråler ligeledes lys, håb og tryk-
hed – både fra det nye skibsstavnsformede
vindue bag nadverbordet og gennem de
gamle mosaikruder, der med engle, lys og
ledestjerner tematiserer Bibelens budskab:
»Frygt ikke!«

Hjerterum

Et af menighedens nyere medlemmer siger:
»Fra dag et følte jeg mig velkommen og accep-
teret. Der er så meget hjerterum. Jeg får lov til
at være, som jeg er, selv om jeg ikke er nord-
jyde. Mere rummelighed har jeg ikke fundet
andre steder.« Andre nye medlemmer, som ikke
kommer fra baptist-baggrund, beretter det
samme. Menigheden har taget imod otte nye
medlemmer sidste år og forbereder sig på flere.

Efter Corona-nedlukningen oplevede menig-
heden nye deltagere i den ugentlige gudstje-
neste, men især i de månedlige arrangementer:
Fællesspisning og Onsdagscafé. Nogle kommer
kun en enkelt gang, men flertallet bliver ved
med at komme. »Vi stiller os til rådighed med
vores fem brød og to fisk«, siger en trofast tje-
ner i menigheden, når han begejstret fortæller,
at mange enlige kommer der for at spise. Det

er også naturligt for menigheden frit at invitere
nye medlemmer ind til tjeneste, fx i festudvalg,
menighedsråd eller som dørvagter.

De modne

Menigheden er 167 år gammel, har en gennem-
snitsalder på 60+ og i øjeblikket ikke mange
børnefamilier. I en vis udstrækning kan man
finde en sammenhæng med den demografiske
udvikling. De unge er gennem de seneste årti-
er søgt mod de større byer. Menigheden håber,
det vender, og vil gerne modtage nytillflyttede
unge familier. Helt uden teen- og ungeaktivite-
ter er menigheden ikke, men det er den afgæde
præst,¹ der har været drivkraften i ungdomsar-
bejdet, og derfor er det et stort ønske at finde
en ungdomsmedarbejder, så frøene kan spire.

»Vendsyssel Gospel« øver i kirken og tilbyder
også plads til ægte forkyndelse og fællesskab
for sangere fra hele Vendsyssel – både kirke-
vante og de, der nu kommer i kirken, fordi de
gerne vil synge. Det er til stor glæde for både
deltagerne, menigheden, beboerne og om-
kringliggende byer, hvor det også tydeligt kan
mærkes, at de seneste to generationer er flyttet
fra området.

Frimodigt ansvar

Menighedsrådet er begejstret for at opleve, at
medlemmerne gennem en årrække har løftet
opgaver i fællesskab. For første gang i lang tid
er menighedsrådet fuldtalligt, og menig-
hedens mange frivillige »tjener med glæde,
fordi de oplever indbyrdes kærlighed«, siger
formanden. De er fortrøstningsfulde for frem-
tiden, og bønner om en ny præst er stadig
fast del af menighedens ugentlige fælles bøn.

Forankring i den indbyrdes kærlighed til fæl-
lesskabet har givet fornyet håb. Der er mindst
fire levende og selvstændige cellegrupper og
nye omsorgstjenester i Ukraineudvalget og
som »reservebedste«. »Vi er absolut ikke klar til
at lukke boksen!«, erklærer et håbefuldt råds-
medlem, som fortæller om koordineringen af
prædikanter og frivillige.

»Ansvar giver følelsen af medejerskab, og det
er også med til at fastholde folk, fordi det bli-
ver deres fællesskab«, fortsætter et medlem.
»Vi har en klippefast tro på, at Herren vil have
en menighed i Pandrup, og vi ønsker at være
værdige til at tage imod nye mennesker.«

1 Anders Hyldegård er nu præst i Hjørring Baptistmenighed

Efter 25 år har Gitte fortsat mod på meget mere!

Gitte Ellebys beretning om 25 år i Lærdalsgade er også fortællingen om en arbejdsplads med solide rødder, men i stadig forandring.

[≡] Henrik Andersen

[🔒] Private

Op mod jul 1997 var der julefest i Broholmkirken i Hvidovre. Gitte Elleby deltog, og det gjorde Baptistsamfundets generalsekretær Ole Jørgensen også. Vi kender ikke Oles motiv for at deltage, men vi har en mistanke! For i løbet af festen lykkedes det ham at »headhunte« Gitte til en stilling som sekretær på Baptistsamfundets kontor i Lærdalsgade på Amager.

»Jeg valgte med hjertet«

Den 1. april 2023 var det 25 år, syv formænd, fire generalsekretærer, tre kasserere, tre

internationale missionssekretærer og fire kommunikationsmedarbejdere siden, Gitte gik op ad trappen til Lærdalsgade 7 første gang. Hun har ikke fortrudt skiftet fra studieadministrationen på Københavns Universitet en eneste gang.

I dag har erhvervslivet fokus på balancen mellem arbejde og fritid, den såkaldte »work life balance«. Selv om udtrykket ikke var opfundet i 1997, var det lige præcis det, Gitte prioriterede, da hun sagde »ja tak« til Ole Jørgensens tilbud.

Sammen med accepten af jobtilbuddet fulgte der også en advarsel om planer om børn. Ole Jørgensens kommentar var kort: »Hvis man ikke kan få børn som ansat i baptistkirken, hvor skal man så være ansat?«. Gitte mente

det med børnene alvorligt. Allerede otte måneder senere gik hun på barsel første gang!

»Jeg valgte jo med hjertet, men det var også et rigtig godt sted at arbejde, når man havde små børn. Jeg havde tit børnene med på arbejde, når de var syge. Det var ikke almindeligt dengang.«

Arbejdsopgaver i forandring

Gitte fortæller, at mange spørger, om ikke så mange år på den samme arbejdsplads er

»» Hun har ikke fortrudt skiftet fra studieadministrationen på Københavns Universitet en eneste gang. ««

Reception for Gitte d. 31. marts 2023.

» Gittes arbejde handler meget mere om kommunikation end ekspedition.«

kedeligt: »Men det er det jo ikke! Af de opgaver, jeg havde i begyndelsen, er der jo kun et fåtal tilbage. Men der er kommet alt muligt andet til. Dengang var »Baptist« et 14-dages blad. Det var der en masse administration med. Vi havde også Føltveds

Forlag, hvor jeg stod for det hele: Fra at sende bøger ud til at lave momsregnskabet.«

I dag er opgaverne i høj grad digitaliseret, og Gittes arbejde handler meget mere om kommunikation end ekspedition. Gitte laver menighedsforsendelser, vedligeholder web-sider, hun er redaktør på det ugentlige nyhedsbrev, redaktionssekretær for baptist.dk – både på tryk og som webmedie, og så guider hun menigheds-kasserere og menighedsrødder, når forpligtelseserklæringerne eller flyttebeviserne pludselig er blevet væk på baptistkirken.dk ...

I dag er nærmest al papirkorrespondance erstattet af e-mails. Det var ikke gået sidst i '90erne fortæller Gitte: »Vi havde da en e-mailadresse, da jeg startede. Og Orla Hylle-

berg¹ tændte vores modem to gange om dagen og tjekkede, om der var kommet e-mails.«

Blandt de mere underholdende arbejdsopgaver nævner Gitte henvendelser fra skoleelever: »Jeg mener, at jeg er lidt ekspert i at svare på, hvad forskellen er på baptister og kristne! Jeg har også en vis træning i at fortælle om forskellene mellem folkekirken og baptisterne.«

Fællesskabet betyder alt

Kollegerne er det faste holdepunkt i hverdagen. Med kontor i Aalborg og København og mulighed for at arbejde hjemmefra, betyder moderne digitale løsninger alt i hverdagen.

Gitte fortæller om et godt fællesskab, som hun ikke kan forestille sig at undvære. Men en

100% hjemmearbejdsplads kommer ikke på tale – trods digitale løsninger: »Jeg har ikke plads til lageret!«, lyder det konsekvent fra Gitte.

Gitte syr patchwork og knipler. Det er hun også ret god til! Hvis det ikke er »nørkleriet«, der trækker, er der altid en chance for at møde Gitte på veje og stier på Amager, hvor hun iført lycra og løbesko prøver at holde sig i form. For sådan er Gitte: Hun slapper bedst af, når der sker noget!

BaptistKirken fejrede Gitte med en reception fredag den 31. marts i Købnerkirken.

Læs et mere udførligt portræt af Gitte Elleby på www.baptist.dk.

1 Dengang kasserer for BaptistKirken

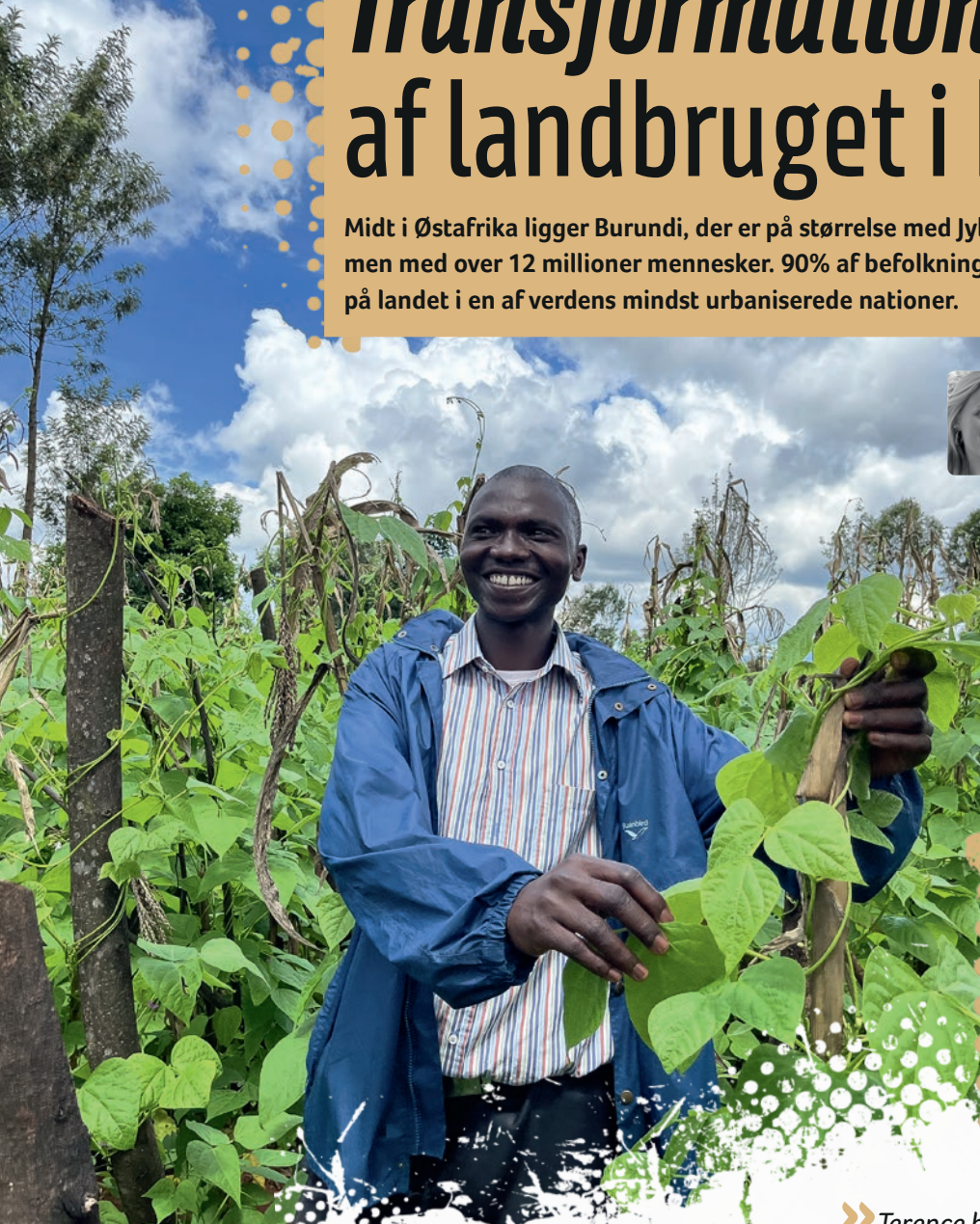

Transformation af landbruget i Burundi

Midt i Østafrika ligger Burundi, der er på størrelse med Jylland, men med over 12 millioner mennesker. 90% af befolkningen bor på landet i en af verdens mindst urbaniserede nationer.

[] [] Oline Norgaard Mortensen og Jakob Sandahl Ørskou

Befolkningen er afhængig af, at høsten slår til. Burundi har verdens laveste bruttonationalprodukt pr. indbygger, og over 70% lever for under 1,25 dollar om dagen. Der er altså et enormt behov for stabil udvikling af landbruget og økonomien.

Undervisning og træning

Dukore-projektet afvikles i Gatara kommune (tæt på Musema). Det understøtter øget landbrugsproduktion og transformering af landbrugsmetoder på en socialt ansvarlig og bæredygtig måde og adresserer dermed landets kæmpe udfordringer. Sammen med projektleder Eric Makarakiza bliver medarbejderne undervist, så de kan træne andre i at dyrke deres jord og opdrætte deres dyr på den mest effektive måde og derved opnå

» Terence har siden Dukore-projektets begyndelse transformeret den måde, han dyrker sin mark. «

»» Koen producerer dagligt fem liter mælk, der deles af medlemmerne. ««

større udbytte af deres arbejde. Projektet giver også økonomisk hjælp gennem VSLA-grupper, hvor deltagerne kan låne og spare midler op. Derudover er »Post Harvest Management« – hvordan man på bedste vis behandler sine afgrøder efter høst – en essentiel del af projektets indtægtsgenererende aktiviteter.

Køber en ko

I landsbyen Mbirizi har en VSLA-gruppe i fællesskab købt en ko. De 30 medlemmer af gruppen »Hagaruka Dukore« – »Rejs dig op og Arbejd« – har besluttet, at det at eje en ko er en økonomisk ansvarlig måde at spare sine penge op på. Koen producerer dagligt fem liter mælk, der deles af medlemmerne. Derudover producerer den gødning, som medlemmerne relativt billigt kan købe. Pengene går til det medlem, der passer koen. Koen er – udover en stabil investering med dagligt afkast i form af mælk – en måde at sikre, at Hagaruka Dukores medlemmer ikke forlader gruppen. De har taget ideen om økonomisk fællesskab til sig og er nu forbundne.

Større udbytte

En anden, Terence, ejer en bønnemark, som han deler med resten af gruppen. Mod at gruppen arbejder i marken med Terence, deler de pengene for salget af afgrøder. Terence har siden Dukore-projektets begyndelse trans-

formeret den måde, han dyrker sin mark. Nu dyrker han bønnestagerne på tykkere pæle og systematisk på snorlige rækker. Og så har han gennem undervisningen lært en masse nye landbrugsteknikker. Det betyder, at han i år forventer en høst på cirka 500 kilo bønner, mod tidligere blot omtrent 80 kilo.

Højere priser

Bønner og majs fra alle projektets deltagere lagres på et stort lager ved landsbykontoret. Her vejes afgrøderne, og ejerens navn skrives på sækken. Lageret bevogtes døgnet rundt, og der behandles jævnlige for skadelige insekter. I projektet er det aftalt, at man ikke sælger ud af lagerbeholdningen, før høstsæsonen er slut. Prisen på majs og bønner fordobles efter høst-sæsonen, så det giver mening at vente med

at sælge. Lageret i Mbirizi indeholder 32 tons majs og bønner fra de 269 medlemmer. Medlemmerne betaler fem procent af deres indtjening for sikkerhed og insektbekæmpelse.

Økonomisk vækst

Der sker store fremskridt for bønderne i Dukore-projektet. De oplever stor økonomisk vækst, som giver dem mere frihed. Der er langt til målet, og selvom projektet kan virke som en dråbe i havet, når man ser på hele landets situation, er udviklingen et stort skridt for mange mennesker i landsbyerne – og forhåbentligt en inspiration for endnu flere.

Oline Norgaard Mortensen og Jakob Sandahl Ørskov

- har været udsendt som volontører i Rwanda for BaptistKirken siden december 2022. Her har de bl.a. arbejdet med oplysningsarbejde om projekter i Rwanda og Burundi.
- Læs mere: <https://www.bidirwanda.com> eller Instagram <https://www.instagram.com/bidirwanda/>

Dukore betyder: Arbejd(e) sammen (eller samarbejde).

Støt

Dukore afvikles i samarbejde med Baptistkirken i Burundi og støttes af Center for Kirkeligt Udviklings-samarbejde (CKU)¹ med 1 million kroner. Baptistkirken i Danmark bidrager økonomisk til projektet, og det kan du også gøre på MobilePay 911 118 eller på konto 3201 10042879 mærket »Dukore«.

1 Se www.cku.dk

Kendt af Gud

Jeg kan godt lide at gå tur på eller ved en kirkegård. Forleden førte min gåtur mig ind på Gistrup kirkegård.

[≡] Raymond Jensen, tidligere præst i Østhimmerlands Baptistmenighed
[📍] Bent Hylleberg

Jeg gik mellem gravene og læste på gravstenene; gjorde mig tanker om afdødes alder og om familiebånd i de gravsteder, hvor der var flere sten. Tanker om livets gang.

Jeg kan godt lide at gå tur på kirkegården. Nogle mennesker synes, det er trist. Jeg synes, det er roligt. Størst af alt er kærligheden. De mennesker, hvis jordiske rester hviler dér, har fred nu. De er et godt sted. Det tror vi på som kristne.

Afspejler verden

Ikke desto mindre er kirkegården jo fortsat et billede på vores menneskelige verden. Nogle af os har store smukke familiegravsteder; andre har små neutrale sten i jordhøjde med navn, fødsels- og dødsdato, og atter andre har deres urne sat ned i den græsplæne på kirkegården, som kaldes fællesgrav. I folkemunde »de ukendtes grav«.

Ikke ukendt

På min gåtur på Gistrup kirkegård først i februar blev det dog vendt rundt for mig. For enden af græsplænen tæt på kirken var der en stor smuk sten, hvorpå der stod »Kendt af Gud«, og græs-

Karl Heilesen lavede stenen til »De ukendtes grav« i Tølløse.

plænen omkring stenen var i øvrigt oversået af buketter med tulipaner i alle regnbuens farver.

I en tid, hvor der tales meget om ensomhed, skal vi huske de helt grundlæggende basale løfter, vi har fået fra vores Herre: »Du er ikke alene – jeg er med dig alle dage«.

I Paulus' første brev til menigheden i Korinth læser vi: »Endnu ser vi i et spejl, i en gåde, men da skal vi se ansigt til ansigt. Nu erkender jeg stykkevis, men da skal jeg kende fuldt ud, ligesom jeg selv er kendt fuldt ud. Så bliver da tro, håb og kærlighed, disse tre. Men størst af dem er kærligheden.«¹

Husk altid – også på de onde dage, hvor du føler dig alene – at du er kendt af Gud.

Slutnoter